

TÜRK BEŞLERİNİN SEÇİLİ ORKESTRA ESERLERİNDEKİ 1. KEMAN PARTİLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF FIRST VIOLIN PARTS IN SELECTED ORCHESTRAL WORKS OF THE TURKISH FIVE

Gülce Sevi PAR*

Geliş Tarihi: 01.03.2021

Kabul Tarihi: 01.04.2021

(Received)

(Accepted)

Öz: Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki Batılılaşma Hareketi sonucunda saraya giren Çok Sesli Batı Müziği, Cumhuriyet'in 29 Ekim 1923 tarihinde ilan edilmesinden sonra Mustafa Kemal Atatürk'ün ülkeyi çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmak için yaptığı yenilikler ile birlikte daha da gelişir. Müzik eğitimi için yurt dışına gönderilen ve Türk Beşleri olarak adlandırılan beş Türk genci, dönemin çağdaş müzik kuramlarını ve etkilendikleri sanatsal akımları Geleneksel Türk Müziği öğeleriyle birleştirerek Çağdaş Çok Sesli Türk Müziği'ni yaratmayı amaçlamışlardır. Ortaya çıkan bu yeni müzik, farklı teknik zorlukları da beraberinde getirmiştir.

Bu çalışmada, konservatuvarlarda eğitim gören keman öğrencilerinin, Türk Beşleri'nin seçilmiş senfonik eserlerindeki 1. keman partilerini çalışırken karşılaştıkları teknik problemler incelenmiş ve bu problemlerin çözülmesi için önerilerde bulunulurken aynı zamanda klasik keman repertuarından seçilmiş olan destekleyici nitelikteki eserler incelenerek çalışma önerisi olarak sunulmuştur.

Çalışmada, Devlet Senfoni Orkestraları'nın repertuarlarında bulunan, sıklıkla seslendirdikleri; Ahmed Adnan Saygun'un Divertimento Op. 1, Hasan Ferid Alnar'ın Prelüd ve İki Dans, Ulvi Cemal Erkin'in Köçekçe, Cemal Reşit Rey'in Enstantaneler ve Necil Kazım Akses'in İtrî'nin Neva-Kâr'ı Üzerine Scherzo adlı senfonik eserlerinin 1. keman partileri icracılık yönünden incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Keman, Türk Beşleri, Senfoni, İcra

Abstract: Polyphonic Western Music, which entered the palace as a result of the Westernization Movement in the last periods of the Ottoman Empire, develops further with the innovations that Mustafa Kemal Atatürk made to bring the country to the level of modern civilization after the proclamation of the Republic on October 29, 1923. Five Turkish young people, who were sent abroad for musical education and called the Turkish Five, aimed to create Contemporary Polyphonic Turkish Music by combining the contemporary music theories of the period and the artistic movements they were influenced by with elements of Traditional Turkish Music. The emerging new music brought with it different technical challenges.

* Arş. Gör., Trakya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Yaylı Çalgılar Anasanat Dalı, gseviozsoy@trakya.edu.tr

In this study, the technical problems faced by violin students studying at the conservatories while studying the first violin parties in the selected symphonic works of the Turkish Five were examined, and suggestions were made to solve these problems, while at the same time, the supporting works selected from the classical violin repertoire were examined and presented as a study proposal.

In the study, the ones in the repertoires of State Symphony Orchestras and frequently performed; Ahmed Adnan Saygun's Divertimento Op. 1, The first violin parties of the symphonic works of Hasan Ferid Alnar's Prelude and Two Dances, Ulvi Cemal Erkin's K  cek  , Cemal Reşit Rey's Enstantaneler and Necil Kazım Akses on İtrî's Neva-K r It has been examined.

Key Words: Violin, Turkish Five, Symphony, Performance

1. GİRİŞ

Ülkemizde çok sesli müziğin tanınması ile ilgili ilk adımların Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde atıldığı söylenebilir. Osmanlı'nın altı yüzyıllık tarihinde kendine ait olan ve ustadan-çırağa diye adlandırılan sistemle geliŐtirdiĐi müzik, Avrupa'daki Rönesans'ın sonrasında Batılılaşma hareketiyle farklı bir boyut kazanmıŐtır.

19. yüzyılda Sultan II. Mahmud'un Yeniçeri Ocağı'nı kapatmasıyla Mehterhane'nin yerine Batılı tarzdaki bando kurulur. "Musik -i H m y n" adı verilen bandoda sadece asker  müzik değil, bir orkestranın kurulmasıyla Batı Müziği'nin de benimsenmesi sağlanır.

1827 yılında yetenekli gençlere Batı enstrümanlarını öğreterek geliŐtirilmeye çalıŐılan bando için Avrupa'dan Őefler getirilir. Nota bilmeyen müzisyenlere Batı Müziği nota sistemi öğretilir ve sonradan daha çok icracılığın ön planda tutulduğu bir orkestra halini alır. Operalardan bölümler ve valsler seslendirmeye başlayan orkestra daha da geliŐerek yıllar içinde opera, bale, tiyatro ve konservatuvarın içinde olduğu bir kuruma dönüŐür.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra birçok alanda olduğu gibi, müzik konusunda da yeniliklerin yapılması planlanmıŐtır. *Batılılaşma süreci içerisinde bazı 'seçkin' ve 'aydınlarımızın' geleneksel Türk Müziği'ni geri ve ilkel gördüklerini biliyoruz.*¹ Bunun sonucu olarak, mill  bir müzik yaratmak ve bunu Batı Müziği kalıplarıyla yapmak için, Türk H k meti,  oksesli müzik alanında yeni bestecilerin yetiŐebilmesi için yetenekli gençleri Avrupa'ya müzik eğitimine göndermiŐtir.

Atatürk bir konuŐmasında Őunları söylemiŐtir;

¹ Cem BEHAR, *Klasik Türk Musikisi  zerine Denemeler*. Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 1987 s.91.

*Güzel sanatların hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğinizi bilirim. Bu, yapılmaktadır. Ancak, bunda en çabuk, en önde götürülmesi gerekli olan Türk musikisidir.*²

1925'teki devlet sınavlarıyla öğretmen ve sanatçı olarak yetiştirilmek üzere Paris, Berlin, Prag, Budapeşte gibi Avrupa'nın önemli merkezlerine gönderilen yetenekli öğrencilerin yanı sıra 1928 yılında tekrar edilen sınavla da birçok öğrenci Avrupa'da eğitim alma şansını yakalamıştır. 1924 yılının sonbaharında Ulvi Cemal Erkin Paris'e,³ 1926'da Necil Kazım Akses ve 1927'de Hasan Ferit Alnar Viyana'ya;⁴ 1928'de Adnan Saygun Paris'e kompozisyon öğrenimine gönderilirler.⁵ Babasının büyükelçi olması nedeni ile Fransa'da kendi imkânları ile eğitim görmüş olan Cemal Reşit Rey⁶ ile beraber bu besteciler Türk Beşleri ismini alarak Türk müzik tarihine geçmişlerdir.

Ahmet Say'a göre;

*Müzik yazarımız ve eğitimcimiz Halil Bedii Yönetken'in yakıştırdığı bir ad olan Türk Beşleri, Avrupa ülkelerinde eğitim görmüş ve günümüz müzik yaşamına ışık tutmuş bestecilerdir.*⁷

Besteciler, Anadolu'nun müzik gelenekleri, halk ezgileri ve geleneklerini araştırarak daha sonra eserlerinde kullanacakları bilimsel verileri ortaya koymuşlardır. Onlardan sonra günümüze kadar birçok Türk Besteci onların izinden gitmiştir. Başlarda Anadolu müziklerini ve halk ezgilerini eserlerinde kullansalar da daha sonra her biri kendi müzikal yöntem ve stilleri ile bunlardan sıyrılıp özgün eserler yaratmışlardır. Onları birbirine bağlayan ortak noktalardan biri aynı kuşaktan olmaları, diğeri de içinde doğdukları toplumun müziksel geleneklerinden yola çıkmalarıdır.

Tarama modeli esas alınan çalışmada, dokümanlar toplanırken nitel araştırma modeli kullanılmış ve verilerin analizi aşamasında gözlem tekniklerinden faydalanılmış olup, eserlerin icrasındaki yorumsal incelikler, internette yer alan konuyla ilgili kayıtlar dinlenerek değerlendirilmiş ve çalışma önerileri sunulurken bunlar göz önde bulundurulmuştur.

² Utkan, Kocatürk, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Turhan Kitabevi. 1984 s.132.

³ Ahmet Say, *Müzik Tarihi*, 4. Basım, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 2000, s. 519.

⁴ Say, age. 2000, s. 520,525.

⁵ Say, age. 2000, s. 521.

⁶ Say, age. 2000, s. 518.

⁷ Say, age. 2000, s. 518.

2. Cemal Reşit REY – Orkestra İçin “Enstantaneler”⁸

2.1. Balıkçılar Ağ Çekiyor

İlk 19 ölçüde kontrbası duyarız. 20. ölçüye gelindiğinde kromatik otuz ikilik notalar ile başlayan 1. keman partisi, 25. ölçüden itibaren *divisi*⁹ ile ayrılarak hissettirilmek istenen, balıkçıların ağ çekmeleri sırasındaki çıkan sesleri *crescendo* ile dinleyiciye duyurur.

Şekil 1: Cemal Reşit Rey, Enstantaneler, Balıkçılar Ağ Çekiyor 20. ve 27. ölçüler arası¹⁰

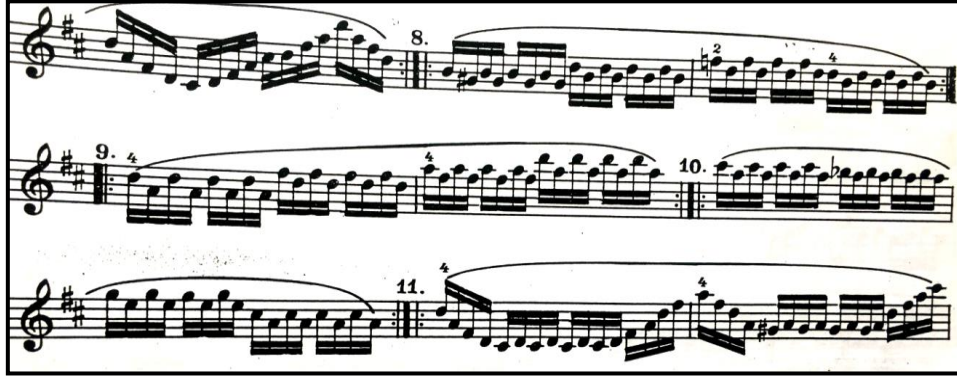
Parmak tremolosunun¹¹ tam çalınabilesi için, yavaş tempodan başlayarak hızlandırma ve noktalı notalar ile çalışma faydalı olacaktır.

⁸ Cem MANSUR yönetimindeki Macar Filarmoni Orkestrası kaydı <https://www.youtube.com/watch?v=gJ5Hnp44iEA> (ET: 26.05.19).

⁹(İt.) Bölümlü, bölünmüş. Eğer bir çalgı partisinde birden fazla (iki ya da daha çok) ses bulunmaktaysa bu seslerin o çalgı grubu tarafından paylaşımı. <http://www.muziklopedi.org/?/Page/Di> (ET: 04.04.2021).

¹⁰ Bilkent Üniversitesi Orkestrası Basımı.

¹¹ Bir sesi çok süratli bir şekilde tekrarlamaya denir. <http://www.muziklopedi.org/?/Page/Di> (ET: 04.04.2021).

Şekil 2: Parmak tremolosu için çalışma önerisi¹²

2.2. Âmâ Dilenci Kadın

5/8 tartaımdaki 2. bölümde C'ye gelindiğinde solo 1. keman *glissandos* duyulur. *Glissando* bir notadan diğereine aynı tel üzerinde parmağı kaydırarak geçmek şeklinde yapılır. Bunu yaparken sol elin serbest kalabilmesi için, kemanın çene ile sağlam tutulduğundan emin olunmalıdır.

Şekil 3: Cemal Reşit Rey, Enstantaneler, Ama Dilenci Kadın 20. ve 21. ölçüler¹³

2.3. Eyüp Güvercinleri

Solo 1. kemanın bölümün temasını sunduğu bölümde daha sonra *tutti*¹⁴ 1. kemanın *kromatik*¹⁵ ikilemeleri duyulur. İkilemeler çalışılırken yayın orta

¹²H. Schradieck, *The School of Violin Technics, Book 1: Exercises for Promoting Dexterity in the Various Positions*, s.13.

¹³ Bilkent Üniversitesi, *age*.

¹⁴ (*It.*) Herkes, hep beraber, birlikte. Bu terim bir nota üzerinde yer alıyorsa yazıldığı ölçüden veya yer aldığı noktadan itibaren aksine bir işaret ya da terim yer alana dek grubun ya da orkestranın tüm üyeleri hep birlikte çalacaklar anlamına gelir. <http://www.muziklopedi.org/?/Page/Di> (ET: 04.04.2021).

¹⁵ İsimleri aynı seslerin yarım ton ara ile dizilmeleri. <http://www.muziklopedi.org/?/Page/Di> (ET: 04.04.2021).

bölümünde küçük ve hızlı *detache*¹⁶ ile başlanması sonrasında kılların tele tam olarak teması ile yayın ağacının eşiğe doğru çevrilmesi önerilebilir. Yay yumuşak tutulmalıdır.

Şekil 4: Cemal Reşit Rey, Enstantaneler, Eyüp Güvercinleri 1. ve 7. ölçüler arası¹⁷

İkileme çalışılırken önce sekizlik ve onaltılık, sonra otuz ikilik nota değeri ile, daha sonrasında ise önce çekerek sonra iterek yay çeşidiyle çalışmak, tüm notaların birbirine eşit duyulmasına yardımcı olur. Farklı bağlarla çalışmak da faydalı olacaktır.

2.4. Boş Cami İçi

Bu bölüm solo piyano için yazılmıştır. Keman partisi yoktur.

2.5. Bayram

Son bölüm Bayram, 5/8 tartımdadır. 2+3 şeklinde sayılmalıdır. 19. ölçüde üçlemeler ile başlayan 1. keman 21. ve 22. ölçülerde *spiccato* devam eder. *Spiccato* yayın tel üzerinde zıplaması şeklinde yapılan bir yay çeşididir. Yayın her hareketinde tele vurulan bir teknikle çalınmalıdır. Yönü, kolun ağırlığı ve hız kontrol altında olmalıdır.

¹⁶ Yaylı çalgılarda bağısız geniş yayla çalınması gerektiğini belirtmek için kullanılır. <http://www.muziklopedi.org/?/Page/Di> (ET: 04.04.2021).

¹⁷ Bilkent Üniversitesi, *age*.

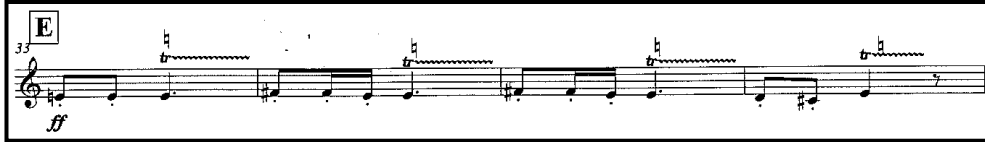

Şekil 5: Cemal Reşit Rey, Enstantaneler, Bayram, 19. ve 27. ölçüler arası¹⁸

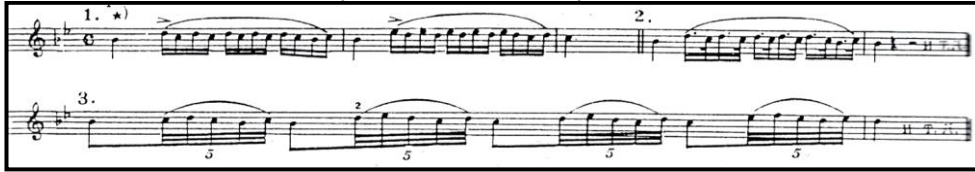

Şekil 6: 19. ölçü için çalışma önerisi

33. ve 36. ölçüler arasında görülen *trillerin*¹⁹ Kreutzer 19. etüd için verilen çalışma önerisi ile çalınması faydalı olacaktır. *Trili* oluşturan iki notanın bir ritm kalıbı içerisinde nota değerlerinin eşit oranda arttırılmasıyla çalışılması, yine yardımcı olacak çalışmalardan biridir.

Şekil 7: Cemal Reşit Rey, Enstantaneler, Bayram, 33. ve 36. ölçüler arası²⁰

Şekil 8: Kreutzer 42 Keman Etüdü no 19²¹

¹⁸ Bilkent Üniversitesi, *age*.

¹⁹ İki farklı ses arasında tam ya da yarım basamaklı olarak gerçekleştirilen hızlı geçişler. <http://www.muziklopedi.org/?/Page/Di> (ET: 04.04.2021).

²⁰ Bilkent Üniversitesi, *age*.

²¹ R. Kreutzer, *42 Etudes for Violin* Edition Peters No. 284, New York.

*Fortissimo*²² nüansında çalınması istenen 54. ve 55. ölçülerdeki ikileme onaltılık notaların temiz entonasyonla çalınabilmesi için yavaş metronom temposundan başlayarak kademeli arttırılmalı ve sol el için uygun parmak numaraları bulunmalıdır. Çalışma temposu olarak sekizlik notaya 50 metronom sayısı ile başlamak faydalı olacaktır. La telinde 5. pozisyonda çalınması daha uygundur.

Şekil 9: Cemal Reşit Rey, Enstantaneler, Bayram, 54. ve 57. ölçüler arası²³

İkilemeler için bir başka öneri de noktalı onaltılık ve otuz ikilik gruplama şeklinde çalışmadır.

Şekil 10: 54. ölçü için çalışma önerisi

3. Hasan Ferid ALNAR - “Orkestra İçin” Prelüd ve İki Dans²⁴

Yılmaz Aydın’a göre Alnar, orkestralama tekniği itibariyle Türk Beşleri’nin diğer üyelerine göre daha yalın ve klasik formlar kullanmış, eserlerinde Klasik Türk Müziği öğelerinin yanı sıra halk müziğinin karakteristik melodik ve ritmik unsurlarına da yer vermiştir.²⁵

Viyana’daki öğretmeni Joseph Marx, Alnar’ın orkestra için Prelüd ve İki Dans adlı eseri için;

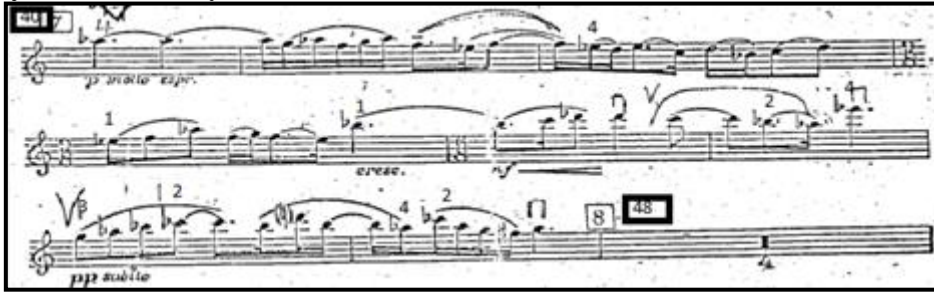
²² Çok yüksek sesle. *ff* simgesi ile kısaltılarak gösterilir. <http://www.muziklopedi.org/?/Page/Di> (ET: 04.04.2021).

²³ Bilkent Üniversitesi, *age*.

²⁴ Hikmet Şimşek yönetimindeki Moskova Radyo-Tv Orkestrası’nın kaydı https://www.youtube.com/watch?v=gbbHSpf_PQ4 (ET: 30.01.21).

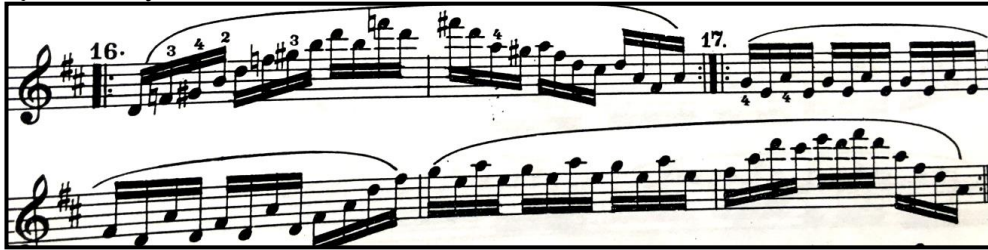
²⁵ Yılmaz, Aydın, 2003 *Türk Beşleri*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara. s. 60-61.

...Ferid'in yaptığı bize yabancı bu tek sesli müziği armoni ile yorumlamak. Ama bunu ancak geleneksel müziklerini çok iyi tanıyan ve özümseyen bir daha başarabilir... demiştir.

Şekil 11: Hasan Ferid Alnar, Prelüd ve İki Dans, Prelüd 40. ve 50. ölçüler arası²⁶

Örnekte de yazıldığı gibi 4. pozisyonda çalınması daha uygundur. Şekil 12'de verilmiş olan çalışma, 4. pozisyonu geliştirmesi ve çalıcının pozisyona alışması açısından faydalı olacaktır.

Şekil 12: 4. pozisyon için çalışma önerisi²⁷

İkinci bölüm, İki Dans, *Allegro Scherzando* temposundadır. 15. ölçüden sonra gelen bölüm *sautille* yay tekniği ile çalınmalıdır. *Sautille*, *spiccatoda*dan farklı, zıplayan bir yay tekniğidir. Farkı, yayın sapının esnekliği ile yapılıyor olmasıdır; bunun yanı sıra *sautille* çalınırken yayı zıplatmak için fazladan bir çaba harcanmaz, ilk notaya verilen vurgu ve yayın hafif kullanımı ile bu etki kendiliğinden doğar.

Yayın orta kısmının biraz daha dibe yakın kısmında çalınmalıdır. Kolun ön kısmı biraz içeri doğru çevrilmeli, elin ağırlığı işaret parmağında olmalıdır. İkinci ve üçüncü parmaklar yaya hafifçe dokunmalıdır. 4. parmağın işlevi ise yok denebilir. Hızlı tempolarda *detache*, *sautille* yay tekniğinin yerine geçebilir.

²⁶ Universal Edition, Nr: 10. 283.

²⁷Schradiack, *The School of Violin Technics, Book 1: Exercises for Promoting Dexterity in the Various Positions*, s. 16.

41. ölçüden 44. ölçüye kadar *spiccato* sekizlikler vardır. Ölçülerdeki ikinci ve dördüncü notalar çarpmalı ve vurgulu çalınmalıdır. Çarpma uygulamasına keskin bir yay hareketiyle başlamak gerekir. Bu hareket çarpmanın kaybolmamasını ve net bir şekilde duyulmasını sağlayacaktır. Sol elde çarpma yapacak parmağın tele ve tuşeye net bir şekilde düşürülmesi, sesin belirgin olmasını sağlar.

Şekil 13: Hasan Ferid Alnar, Prelüd ve İki Dans, İki Dans 41. ve 46. ölçüler arası²⁸
 Eserin 86. ve 101. ölçüleri arasında Türk Beşleri'nin eserlerinde fazlaca gördüğümüz artmış ikili aralığı ile tekrar karşılarız. Bu aralığa sol elin ve kulağımızın alışması için şekil 63'de verilen çalışma faydalı olacaktır.

Şekil 14: Artmış ikili aralık için çalışma önerisi

146. ve 154. ölçüler arası *spiccato* çalınmalıdır. Yay telin üzerine dikey biçimde düşürülmeli, *spiccato* dip kısmında ve sert olmalıdır.

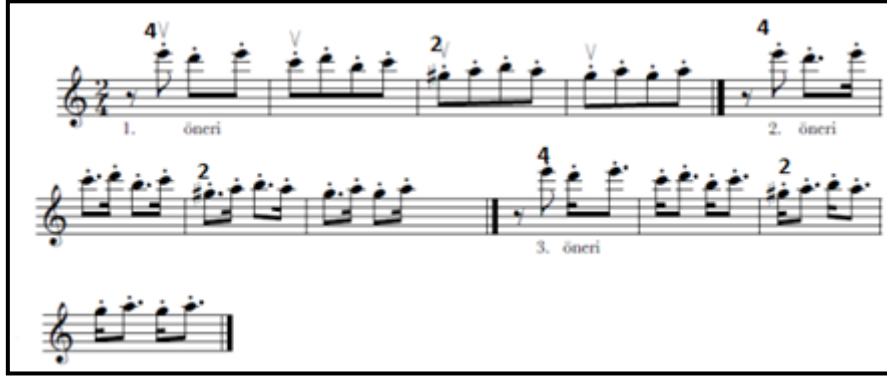

Şekil 15: Hasan Ferid Alnar, Prelüd ve İki Dans, İki Dans 146. ve 152. ölçüler arası²⁹

Spiccato notaların birbirine eşit olabilmesi için farklı ritm gruplarıyla ve çekerek başlayan pasajı iterek çalışmak faydalı olacaktır.

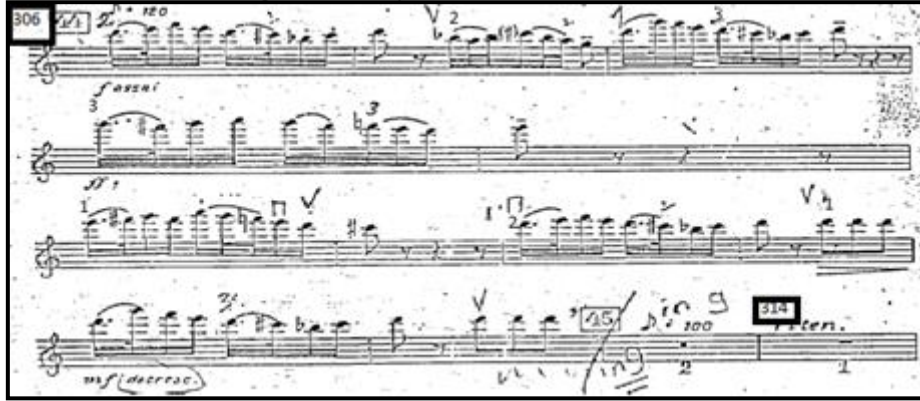
²⁸ Bilkent Üniversitesi, *age*.

²⁹ Bilkent Üniversitesi, *age*.

Şekil 16: Şekil 15 için önerilen çalışma

306. ölçü ve 312. ölçüler arasında üflemeli çalgılar ile yaylı çalgılar arasında atışmaya benzer bir bölüm vardır. *Forte* olan bu tiz pasaj entonasyona dikkat edilerek çalışılmalıdır. Artmış ikili aralığı burada da karşımıza çıkar. Uygun olabilecek parmak numaraları örneğin üzerine yazılmıştır.

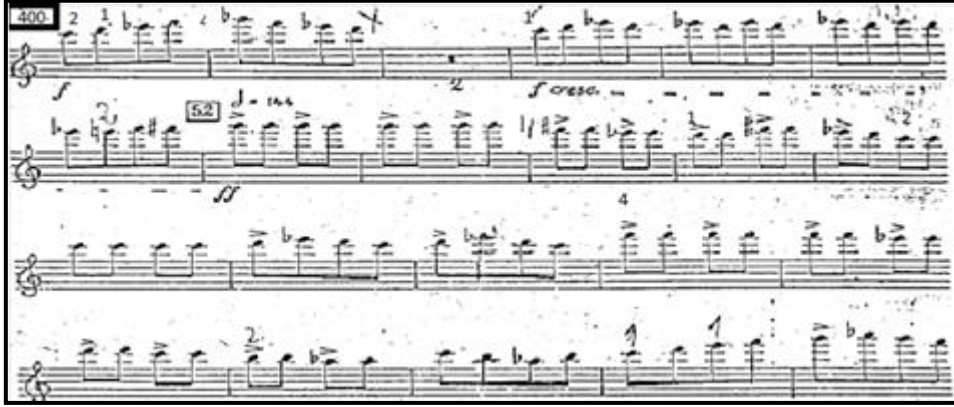
Şekil 17: Hasan Ferid Alnar, Prelüd ve İki Dans, İki Dans 306. ve 314. ölçüler arası³⁰

Yüksek pozisyonlarda entonasyonun temiz olabilmesi için pasajlar bir alt oktavda ve vibratosuz çalışılabilir.

400. ölçüden sona kadar eserin en zirve noktasını duyarız. *Spiccato* yay tekniği ile çalınması gereken bölümdeki vurgulara dikkat edilmelidir.

³⁰ Bilkent Üniversitesi, *age*.

Spiccato çalarken en önemli nokta hareketin kol ile yapılmasıdır. Parmaklar ise yayın dikey ve yatay pozisyonu için önemlidir. Yay aynı yönde tutulmalı, kol ve sağ elin parmakları koordineli olmalıdır.

Şekil 18: Hasan Ferid Alnar, Prelüd ve İki Dans, İki Dans 400. ve 422. ölçüler arası³¹

4. Ulvi Cemal ERKİN – “Orkestra İçin Dans Rapsodisi” Köçekçe³²

Besteci, köçeklerin dans ettiği eğlencelerde çalınan müziklerden Karcıgar Dede Efendi - Benliyi Aldım Kaçaktan (Karşılama), Bülbül Olsam Kona da Bilsem Dallara (Karşılama), Ulah Havası, Yabandan Geldim Yabandan (Yine Yol Vermedi Acem Dağları) Hicaz makamlarındaki bazı örnekleri derleyerek Dans Rapsodisi başlığıyla Köçekçe Süiti’ni oluşturmuştur.³³

9/8’lik tartımda başlayan kemanlar 1. ve 15. ölçüler arasında onaltılık notaların olduğu bir pasaj çalarlar. Yayı tele koyarak ve tüm kol ağırlığını vererek seri bilek hareketiyle *forte* başlanmalıdır. İki bağlı, iki ayrı *spiccato* olan onaltılıkları yavaş tempoda çalışmaya başlayıp metronomu kademeli biçimde arttırarak çalışmak, tempoyu hızlandırma eğilimine karşı faydalı olacaktır. Sekizlik nota için 60 metronom sayısı ile çalışmaya başlamak faydalı olacaktır.

³¹ Bilkent Üniversitesi, *age*.

³² Borusan Filarmoni Orkestrası’nın 2014 yılında Londra’daki konser kaydı <https://www.youtube.com/watch?v=qJYiJFkc35M> (ET: 30.01.2021).

³³ Köçekçe, Ulvi Cemal Erkin, [https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6%C3%A7ek%C3%A7e_\(Ulvi_Cemal_Erkin\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6%C3%A7ek%C3%A7e_(Ulvi_Cemal_Erkin)).

Şekil 19: Ulvi Cemal Erkin, Köçekçe 1. ve 4. ölçüler arası³⁴

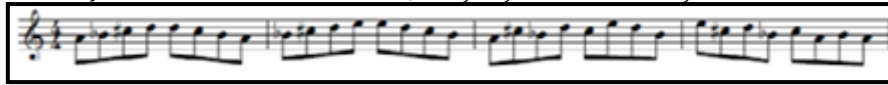

Şekil 20: Spiccato yay tekniği için çalışma önerisi³⁵

Eserin genelinde, artmış ikili aralığını sıkça görmekteyiz. Bu pasajda da Mi bemol Fa diyez notaları ile karşımıza çıkan artmış ikili aralığına dikkat ederek çalışılmalıdır.

Şekil 21: Ulvi Cemal Erkin, Köçekçe 30. ve 35. ölçüler arası³⁶

Şekil 22: Artmış ikili aralığı için çalışma önerisi

Fagota eşlik eden *tremololar* 87. ölçüye gelindiğinde yerini onaltılıklardan oluşan bir pasaja bırakır. 90. ölçüye kadar olan bölümdeki notaları icracı kendine uygun parmak numaralarını belirleyip, yavaş tempodan başlayıp kademeli şekilde

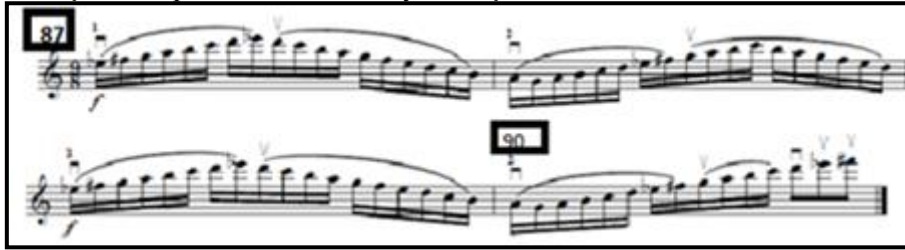
³⁴ Bilkent Üniversitesi, *age*.

³⁵ Oktay Dalaysel *Keman İçin Gam Çalışmaları ve Yay Çeşitleri*, Sevda-Cenap And Vakfı Yayınları, Ankara, 1987, s. 49.

³⁶ Bilkent Üniversitesi, *age*.

arttırarak esas temposuna ulaşıncaya kadar çalışmalıdır. Sekizlik notaya 60 metronom sayısı ile çalışmaya başlamak onerilebilir.

Notanın zerindeki bağları yapmadan önce, bağsız bir şekilde pasajı çalışmak da sol elin notaları iyi bir şekilde öğrenmesine katkı sağlar. rnek üzerinde fikir olması açısından parmak numaraları yazılmıştır.

şekil 23: Ulvi Cemal Erkin, Kceke 87. ve 90. Ölüler arası³⁷

Yayın alt yarısında yer alan ‘kök’; legato hareketinde tel değişiminin en güç gerçekleştiği bölgedir. Bu güçlüğü gidermek için sağ el parmakları n kol’un yardımıyla tel geçişini gerçekleştirmelidir. Yayın ucunda ise geçiş daha çok, bilek ağırlıklı sağ el hareketiyle gerçekleşmelidir.³⁸

220. ldeki beşinci sekizlik *sforzando* ile, kesik ve iterek çalınmalıdır. Burada *sforzando* yapılırken, iterek gelen sekizlik Re notası için tam yay kullanılmalıdır. Bu yapılırken yayın hızı gittikçe arttırılmalı, notanın sonunda yay adeta yukarıya atılırcasına itilmelidir.

şekil 24: Ulvi Cemal Erkin, Kceke 219. ve 230. Ölüler arası³⁹

³⁷ Bilkent niversitesi, *age*.

³⁸ Ivan Galamian, “*Principales of Violin Playing and Teaching*”, Prentice-Hall. inc. New York, 1962. s.65.

³⁹ Bilkent niversitesi, *age*.

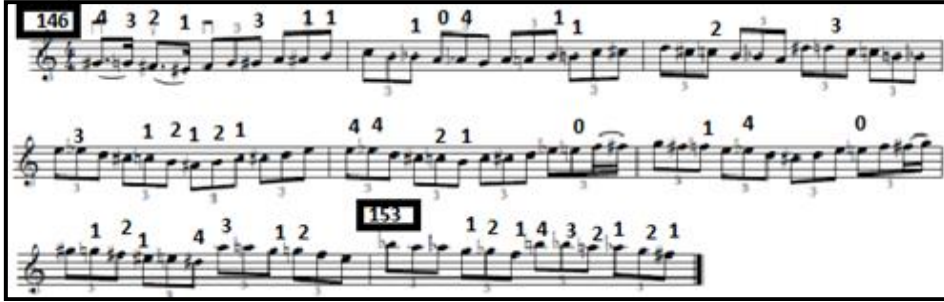
Şekil 27: Ahmed Adnan Saygun, Divertimento 14. ve 28. ölçüler arası⁴³

61. ölçüden sonra gelen pasajda entonasyona dikkat edilerek çalınmalıdır. İcracının kendine uygun parmak numaralarını bulup yazması yerinde olur. 6. pozisyon başlayıp 64. ölçüde pozisyon değiştirilebilir. Fikir olması açısından uygun olabilecek parmak numaraları verilmiştir.

Şekil 28: Ahmed Adnan Saygun, Divertimento 61. ve 67. ölçüler arası⁴⁴

146. ölçüden başlayan kromatik üçlemeler *spiccato* tekniği ile çalınmalıdır. Çalıcının öncelikle *spiccato*yu yayın hangi bölümünde daha rahat çaldığını araştırması faydalı olabilir. Bu pasajda yayın dip kısmına çok yaklaşımdan orta kısma yakın çalınırsa daha rahat edilebilir.

Şekil 29: Ahmed Adnan Saygun, Divertimento 146. ve 153. ölçüler arası⁴⁵

⁴³ Bilkent Üniversitesi, *age*.

⁴⁴ Bilkent Üniversitesi, *age*.

⁴⁵ Bilkent Üniversitesi, *age*.

160. ölçüden itibaren *divisi* ile ayrılan 1. kemanlar, 174. ölçüde yine *kromatik* bir gam ile temayı bitirir.

Şekil 30: Ahmed Adnan Saygun, Divertimento 160. ve 187. ölçüler arası⁴⁶

Kromatik pasaj için şekil 30'da uygun olabilecek parmak numaraları yazılmış, şekil 31'de ise pasajın çalımının kolaylaşması için çalışma önerileri verilmiştir.

Şekil 31: Şekil 30 için çalışma önerisi

⁴⁶ Bilkent Üniversitesi, *age*.

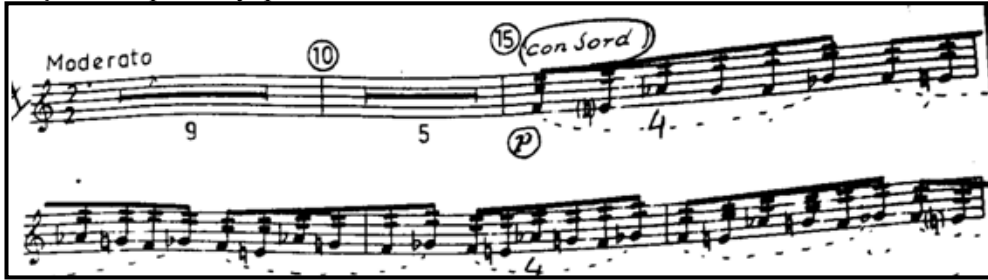
Kromatik notalar için şekil 32'deki çalışma önerisi de tavsiye edilebilir.

Şekil 32: Kromatik notalar için çalışma önerisi⁴⁷

6.Necil Kazım AKSES İtrî'nin Neva-Kâr'ı Üzerine Scherzo⁴⁸

Eser *moderato* tempoda 2/2'lik tartımda başlar. *Sautille* yay çeşidi ile çalınması gereken bölüm için yayın ortası kullanılmalıdır. Zıplayan bir yay çeşidi olan *sautille*de sağ el ve kolun yaptığı bir zıplatma yerine yayın kendi esnekliğinden oluşan bir zıplatma yapılmalıdır.

Şekil 33: Necil Kazım Akses İtrî'nin Neva-Kâr'ı Üzerine Scherzo 1. ve 18. ölçüler arası⁴⁹

193. ve 208. ölçüler arası *secco spiccato* çalınmalı, yayın dip kısmında ve tahta kısmı içe dönük bir şekilde keskin karakterli olmalıdır.

⁴⁷ H. Wieniawski 8 *Capriccios für Violine* Editio Musica Budapest.

⁴⁸Şef Hikmet Şimşek yönetimindeki Budapeşte Filarmoni Orkestrası'nın kaydı <https://www.youtube.com/watch?v=M217AwcpnSY> (ET: 30.01.2021).

⁴⁹ Bilkent Üniversitesi, *age*.

Şekil 34: Necil Kazım Akses İtrî'nin Neva-Kâr'ı Üzerine Scherzo 192. ve 203. ölçüler arası⁵⁰

Şekil 35: Şekil 34 için verilen çalışma önerisi

360. ve 370. ölçüler arasında her notanın üzerine koyulmuş olan vurgular göze çarpar. Vurgu tekniğini uygularken sol elde *vibrato* yapılması, tekniği destekler. Yaya aniden baskı yapılması ile bir arada kullanımı tercih edilmelidir.

360. ölçüden 366. ölçüye kadar aynı pozisyonda kalmak entonasyon temizliği açısından yararlı olacaktır. Özellikle bu ölçülerdeki sondan üçüncü sekizliklerin üzerindeki vurguya dikkat edilmelidir.

⁵⁰ Bilkent Üniversitesi, *age*.

Şekil 36: Necil Kazım Akses İtrî'nin Neva-Kâr'ı Üzerine Scherzo 360. ve 367. ölçüler

375. ölçüdeki yedileme ve 376. ölçüdeki sekizleme çalışılırken öncelikle iki parçaya bölünmelidir. Örneğin sekizlemeler 4+4 olarak bölünerek çalışılmalı, yedileme gibi simetrik gitmeyen gruplar ise 3+4, ya da 4+3 şeklinde bölünerek çalışılmalıdır. Eğer tempo hızlı ise *accelerando*⁵¹ etkisi yaratmak için 3+4 şeklinde çalmak daha uygun olabilir.

Şekil 37: Necil Kazım Akses İtrî'nin Neva-Kâr'ı Üzerine Scherzo 372. ve 376. ölçüler arası⁵²

Sol eli hızlandırmak ve her notanın birbirine eşit duyurulabilmesi için grup içindeki her notanın tek tek uzatılarak çalınması yararlı olacaktır.

⁵¹(İt.) Gittikçe hızlanarak, hızlanan. <http://www.muziklopedi.org/?/Page/Di> (ET: 04.04.2021).

⁵² Bilkent Üniversitesi, *age*.

Şekil 38: 375. ve 376. ölçü için çalışma önerisi

7. SONUÇ

Bu çalışmada, Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yılların ardından Çoksesli Batı Müziği'ni öğrenmek ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ne dünya tarafından kabul edilmiş bu müziği öğretmek amacıyla yurt dışına gönderilen beş yetenekli bestecinin etkilendikleri akımlarla besteledikleri eserlerinden seçilmiş keman partilerinde karşılaşılan zorlukların giderilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Türk Beşleri adı verilen bu grubun, eğitimini aldıkları müzik ile kendi geleneklerine ait müziği birleştirerek yarattıkları eserler, konservatuvarlarda Çoksesli Batı Müziği eğitimi alan öğrencilerin karşılaşılabilecekleri bazı teknik zorlukları barındırmaktadır.

Seçili orkestra eserlerindeki 1. keman partilerinde karşılaştığımız artmış ikili aralığının geçtiği pasajlar için farklı ritimler ve bağların kullanıldığı çalışmalar önerilmiş, bu çalışmalar ile söz konusu aralığın daha temiz ve rahat çalınabilmesi sağlanmıştır.

Pasajlardaki artikülasyon netliğini sağlamak için noktalı sekizlik ya da onaltılıkların çeşitli kombinasyonlarını içeren çalışmalar sunulmuş, böylece bahsi geçen pasajların ritmik açıdan daha güçlü çalınabileceği düşünülmüştür.

Bağlı nota gruplarının olduğu pasajlar içerisinde yer alan vurgulu notaların daha etkili duyurulabilmesi için pasaj hangi yay ile başlıyorsa, bunun tam tersi olarak da çalışılması (örneğin iterek başlanıyorsa çekerek ya da çekerek başlanıyorsa iterek başlanması) tavsiye edilmiştir. Bu çalışma ile vurgulu olan nota daha net ortaya çıkarılacaktır.

Yüksek pozisyonlardaki pasajlarda entonasyonu temizlemek için her bir notayı aynı sürede ve araya suslar koyarak çalışmak şeklinde sunulan alıştırmalar entonasyonun temizlenmesine yardımcı olmuştur.

Eserde kullanılan farklı yay tekniklerine ait etüd ve alıştırmalar önerilerek, söz konusu tekniklere daha hâkim olunması sağlanmıştır.

Çalışmada, Cemal Reşit Rey, Ulvi Cemal Erkin, Hasan Ferid Alnar, Ahmed Adnan Saygun ve Necil Kazım Akses'in içinde olduğu Türk Beşleri'nin bestelemiş oldukları senfonik eserleri seslendirirken, konservatuvar öğrencilerinin yaşayabilecekleri olası zorluklar için çalışma önerileri verilirken, eserlerin daha fazla tanınmasının gerekliliği ortaya konmuştur. Her ne kadar Devlet Senfoni Orkestraları'nda Türk Bestecileri'nin eserlerine yer verilse de orkestra giriş sınavlarında bu eserler sorulmamaktadır. Kendi geleneklerimizi ve müziğimizi barındıran bu eserleri daha iyi tanımak ve tanıtmak için konservatuvar orkestralarında bu eserlerin daha fazla çalınması faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

AYDIN, Yılmaz, “*Türk Beşleri*”, 1.basım, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 2003.

BEHAR, Cem, “*Klasik Türk Musikisi Üzerine Denemeler*”, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 1987: 9.

Bilkent Üniversitesi Orkestrası Basımı, Ankara.

DALAYSEL, Oktay, *Keman İçin Gam Çalışmaları ve Yay Çeşitleri*, Sevda-Cenap And Vakfı Yayınları, Ankara, 1987.

GALAMIAN, Ivan, “*Principales of Violin Playing and Teaching*”, Prentice-Hall. inc. New York, 1962.

KOCATÜRK, Utkan, “*Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*”, Turhan Kitabevi. 1984.

KREUTZER, R. “*42 Etudes for Violin*” Edition Peters No. 284, New York.

OKYAY, Erdoğan, “*Ferid Alnar, Longa'dan Konçerto'ya*”, Sevda Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, Ankara, 1999.

SAY, Ahmet, *Müzik Tarihi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 4. basım, Ankara, 2000.

SCHRADIECK, H., *The School of Violin Technics, Book 1: Exercises for Promoting Dexterity in the Various Positions.*

WIENIAWSKI, H. "8 Capriccios für Violine". Editio Musica Budapest.

İnternet Kaynakları

"Müziklopedi"

<http://www.muziklopedi.org/?/Page/Di> (E.T: 04.04.2021).

"Ulvi Cemal Erkin, Köçekçe"

<https://www.youtube.com/watch?v=qJYiJFkc35M> (E.T: 30.01.2021).

"Cemal Reşit Rey, Enstantaneler"

<https://www.youtube.com/watch?v=gJ5Hnp44iEA> (E.T: 30.01.2021).

"Ferid Alnar, Prelud and Two Dances"

https://www.youtube.com/watch?v=gbbHSpf_PQ4 (E.T: 30.01.2021).

"A. Adnan Saygun, Divertimento Op. 1"

<https://www.youtube.com/watch?v=kt8Y459APLU> (E.T: 30.01.2021).

"Necil Kazım Akses, Sherzo on the Nevâ Kâr by İtrî for Orchestra"

<https://www.youtube.com/watch?v=M217AwcpnSY> (E.T: 30.01.2021).

"Köçekçe, Ulvi Cemal Erkin"

[https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6%C3%A7ek%C3%A7e_\(Ulvi_Cemal_Erkin\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6%C3%A7ek%C3%A7e_(Ulvi_Cemal_Erkin)) (E.T: 30.01.2021).